

PRATARMÉ

„Ar mano balso tembras gali keistis?“ – mintyse klausiau savęs, kai mokyklos choro mokytoja pasakė, kad mano balso tembras išsiskiria iš choro visumos; kai dainuodama džiaz ansamblyje kartu su talentingais, dabar jau gerai žinomais dainininkais ir muzikantais ieškojau savo unikalaus *vaidmens*; kai draugai atkreipdavo dėmesį, kad mano mamos ir mano balsai identiški; kai gavau pastabą, kad mano balse yra nosinis atspalvis, kurio pradėjau nekęsti vos jį išgirdusi garso įrašė (bandžiau to atspalvio atsikratyti kaip savo šešėlio, tačiau vėliau po truputį prisijaukinau); kai išgirdau švelnų, tyrą, netgi gležną savo balso tembrą radijo teatro eteryje...

Vėliau, radijo spektaklyje „Žmona deivė“ (2007), mano balsas jau skambėjo visai kitaip: jame atsirado daugiau intonacijų ir spalvų, pasigirdavo dramatiškos raudos bei paukščių balsų interpretacijų. Beje, paukščiams būdingus garsus savo balse atradau kurdama improvizacijas, ir dabar jie lydi mane lyg savotiška identiteto dalis. Tada teatro scenoje buvau ir trapi Džuljeta, ir pikta Direktorius pavaduotoja, ir tiesos ieškanti Penkiolikmetė, ir Nina¹. Savo kailiu išbandžiau muzikinių stilių įvairovę, pradėdama nuo populiariosios muzikos dainų (šios man tiko mažiausiai), džiaz, klasikinio dainavimo studijų Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Dainavau tano ansamblyje, studijavau gerklinio dainavimo techniką Barselonoje, gerokai pasinėriau į flamenko studijas Sevilijoje. Galų gale vėl užbūrė sutartinės, kurios per daugiasluoksnį gyvenimo audinį mane lydėjo jau nuo tų laikų, kai gavau choro vadovės pastabą, kad mano tembras išsiskiria iš kitų. Aistringai norėjau įminti balso paslaptį, todėl jo tembro tyrinėjimus tęsiaiu įvairiomis formomis, o kaip įgytų patirčių rezultatas gimė tarpkultūriniai projektai. Vienaime jų skirtingų kartų sutartinių giedotojų² balsai skambėjo kartu su flamenko *cante jondo* ir šokio ritmais spektaklyje „Sutartinių ir flamenko jungtuvės“ (2015). Taip pat sutartinių giedotojų balsai susipynė su persų dainomis ir dafo³ skambesiu spektaklyje „Pasaulio balsai: persų muzikos ir sutartinių gijos“ (2019). Šiame kūrybos etape eksperimentavau indų *rasos* (sistema emocijų mene) tema spektaklyje „Rasų ratas“ (2016). Lygiagrečiai rašiau doktorantūros tiriamąjį darbą *Balso tembro transformacijos: etninių tradicijų praktikos poveikis šiuolaikiniam atlikėjui* (2018 m. įgijau meno daktaro laipsnį).

Dar nė nebaigusi vidurinės mokyklos, t. y. nuo 17 metų, pradėjau pedagoginę veiklą „Yamaha“ muzikos mokykloje, paskui – tuometėje Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijoje, Vilniaus kolegijos Ritminės muzikos katedroje, vėliau – Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Dėščiau ir tebedėstau dainavimą, improvizaciją, balso ir judesio koordinaciją, balsinės raiškos metodus ir kitus

¹ Nina – rusų rašytojo Antono Čechovo spektaklio „Žuvėdra“ (1896, pastatyta 2002 m. Kauno dramos teatre) veikėja.

² Tradiciškai Lietuvoje sutartines giedodavo ir tebegieda tik moterys.

³ Dafas – didelis (irėmintas) būgnas, labiausiai paplitęs Viduriniuose Rytuose.

su balsine raiška susijusius dalykus. Užsienio universitetuose anglakalbiams, rusakalbiams ir ispanakalbiams studentams bei dėstytojams pristatau lietuviškas sutartines, o Lietuvoje rengiamuose seminaruose dalijuosi savo žiniomis apie flamenką.

Visa ši įgyta patirtis padėjo suvokti, kad žmogaus balsas turi nesuskaičiuojamą galybę įvairių transformacijų, galima sąmoningai užsidėti pasirinktą balso kaukę ir taip imituoti kitą žmogų ar reiškinių, mokytis vokalinių technikų, pakeisti kalbą ir balso tembrą. Vis dėlto modifikuojant balsą išlieka šis tas pastovaus, pagal ką (bent jau aš) atpažįstu žmogų jį išgirdusi net ir po daugelio metų. Kiekvienas turi unikalų balso tembrą, kiekviena šalis bei tauta turi savitą balso skambesį, kiekvienam muzikiniam stiliui būdingas specifinis balso tembras, kurio šaknys glūdi jo kilmėje ir jokiais būdais negali būti pažeistos, nes tai balsinės tradicijos atpažinimo kodas. Beje, gyvūnai (jie juk irgi turi balsą!) neturi kultūrinio lygmens ir negali sąmoningai keisti balso tembro ir užsidėti balso kaukės – tai išskirtinė žmogaus balso savybė, apie kurią ir rašoma šioje knygoje.

Monografijoje *Balso kaukės. Vieta, kur susilieja garsas ir kalba, kūnas ir tradicija, emocijos ir kultūra*, be anksčiau minėtų aspektų, plačiau nagrinėju ir išskiriu etninių tradicijų temą, aprašau balso kaukių pamokas, susijusias su sutartinių bei flamenko tradicijomis. Norėčiau atkreipti dėmesį, kad balso kaukių užsidėjimo principus galima taikyti ne tik konkrečių tradicijų ir folkloro srityse, bet ir vaidinant scenoje, dainuojant džiaz stiliu, taip pat klasikinėje tradicijoje, eksperimentinėje terpėje, populiariojoje muzikoje, kalbant viešai, skaitant poeziją ir netgi šokant.

Knyga skirta visiems norintiems atrasti savo balso galimybes. Dalijimasis patirtimi su žmonėmis, kuriems balsas – profesijos, kūrybos, tyrimų ar įkvėpimo šaltinis, yra svarbi mano profesinio gyvenimo dalis. Informacijos sisteminimas ir užrašymas, praktinis taikymas, eksperimentai, klausimai, įžvalgos, dvejonės, bendradarbiavimas ir kitokia komunikacija sukuria terpę progresui, o būtent jis ir yra pagrindinis tikslas, kurio siekiau rašydama šią knygą. Visiškai nesvarbu, kuriame balsinės raiškos lygmenyje esate jūs, šios monografijos skaitytojai (t. y. ar jūs profesionalai, ar mėgėjai, ar dainininkai, ar aktoriai, ar šokėjai, ar poezijos skaitytojai, ar tyrėjai, ar darželio auklėtojai), tikiu, kad galite patirti asmeninį progresą ir praplėsti balsinės raiškos suvokimo ribas.

Šis leidinys – lyg dar viena mano balso išraiškos forma, kurią pasitelkdama dalijuosi su jumis savo patirtimi ir atradimais. Esu praktikė, todėl knygos centre yra būtent praktika. Ji pateikiama dviem būdais – per pasakojimus apie asmeninę patirtį bei praktinius patarimus, ištrauktus iš mano pačios atliktų meninių tyrimų, įgytos kūrybinės ir pedagoginės patirties kraičio. Istorijų herojai – realūs asmenys: kolegos aktoriai, dainininkai, šokėjai, režisieriai, balsinių tradicijų, kurias studijavau, mokytojai ir studentai iš viso pasaulio, logopedė Maria Jose,

nepažįstamieji ir netgi Sevilijos turgaus prekybininkai, suteikę man neįkainojamos patirties. Herojų pasakojimus pateikiau tiksliai, o išsamiau aprašydama vieną ar kitą konkretų reiškinį taikiau pačius įvairiausius metodus: anatominį, fenomenologinį, psichoakustinį, psychomechaninį, semiotinį, komparatyvistinį, etnomuzikologinį, teatrologinį, dekonstrukcijos ir kt. Kai pritrūkdavo žodžių, imdavau piešti – taip atrakindavau temos užraktą arba paaiškindavau, papildydavau ir išplėsdavau norimą mintį. Dalis mano pačios sukurtų vizualizacijų nugulė ir šioje monografijoje. Pastarosios vizualinę estetiką bei profesionalias iliustracijas sukūrė jaunas, neseniai Vilniaus dailės akademiją baigęs menininkas Simonas Šidlauskas. Taigi įvairių temų vizualizacija – labai svarbi knygos dalis, nes būtent iliustracijos praplečia ir pratęsia kai kurias mano nagrinėjamas temas.

Autorė